

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

**Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας
Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

ΠΟΡΙΣΜΑ

(Ν. 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρθρο 3 § 5)

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΒΑΡΙΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΕ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ ΠΟΥ ΕΚΤΙΟΥΝ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΟΙΝΗ

Συνήγορος του Πολίτη: Καθηγήτρια Καλλιόπη Σπανού

Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη: Καθηγητής Ιωάννης Σακέλλης, Καθηγητής Βασίλης
Καρύδης

Ειδικοί Επιστήμονες: Παρασκευή Γαληνού, Ειρήνη Κυριακάκη, Έλενα Μάρκου

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

6 Δεκεμβρίου 2011
Αρ. πρωτ. 4348/2004
23210/2009

Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη: Καθηγητής Ιωάννης Σακέλλης
Καθηγητής Βασίλης Καρύδης
Ειδικοί Επιστήμονες: Παρασκευή Γαληνού, Ειρήνη Κυριακάκη, Έλενα Μάρκου

Προς τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
κύριο Ανδρέα Λοβέρδο

ΠΟΡΙΣΜΑ

Θέμα: Χορήγηση επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 § 9 του Συντάγματος και τον Ν. 3094/2003 παρέλαβε και εξέτασε αναφορές από κρατούμενους σχετικά με δυσλειτουργίες ως προς τη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε αυτούς. Έπειτα από μελέτη των δεδομένων των σχετικών υποθέσεων και επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες συντάσσεται το παρόν πόρισμα κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 § 6 Ν. 3094/2003, το οποίο γνωστοποιείται στον αρμόδιο Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και κοινοποιείται αναλόγως. Ειδικότερα:

I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στις 30 Νοεμβρίου 2009 ο Συνήγορος του Πολίτη παρέλαβε την αναφορά του κ., στην οποία δόθηκε αρ. πρωτ. Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην αναφορά, ο κ., καταδικασμένος σε ποινή κάθειρξης 16 ετών, την οποία εκτίει στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης Μαλανδρινού, διαμαρτυρόταν για τη μη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, ΝΑ Φωκίδας, αν και του είχε αποδοθεί σύμφωνα με την υπ' αρ. πρωτ. 1046/29.10.2009 απόφαση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής ποσοστό αναπηρίας 67%. Σημειώνεται ότι το επίδομα αυτό λάμβανε ο κ., βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 1650/21.11.2006 απόφασης της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας της ΝΑ Αργολίδας έως τις 18.10.2009, κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Ναυπλίου.

Με το υπ' αρ. πρωτ. 164499/22.12.2009 έγγραφο της Διεύθυνσης Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, διαβιβάστηκε στη ΝΑ Φωκίδας η από 16.11.2009 αναφορά του κ. και ζητήθηκε να εκτεθούν αιτιολογημένα οι απόψεις της εν λόγω υπηρεσίας σχετικά με την άρνηση χορήγησης του επιδόματος. **Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «οι λόγοι για τους οποίους του χορηγούνται το ανωτέρω επίδομα δεν έχουν εκλείψει».** Ακολούθως, απαντήθηκε με το υπ' αρ. πρωτ. 167/29.1.2010 έγγραφο της ΝΑ Φωκίδας ότι έχουν γίνει αλληπάλληλα ερωτήματα στο Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας, Διεύθυνση Προστασίας ΑΜΕΑ από τις 12.5.2003 και εφεξής σχετικά με το αναφερόμενο θέμα, χωρίς να έχουν λάβει απάντηση. Στην απάντηση αυτή επισυνάπτεται το υπ' αρ. πρωτ. Π4γ/Φ.222/2806/95 έγγραφο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ), σύμφωνα με το οποίο «σχετικά με το πρόγραμμα επιδότησης των πασχόντων από συγγενή αιμολυτική αναιμία, συγγενή αιμορραγική διάθεση καθώς και από το σύνδρομο της επίκτητης ανοσοποιητικής ανεπάρκειας, σας διευκρινίζουμε συμπληρωματικά ότι το επίδομα μόνο των πασχόντων από AIDS δεν διακόπτεται κατά τον χρόνο της παραμονής τους σε σωφρονιστικά ή Νοσηλευτικά Ιδρύματα». Με το υπ' αρ. πρωτ. 1019/9.12.2010 πρακτικό της Α/θμιας Υγειονομικής Επιτροπής Νομού Φωκίδας, αποδόθηκε στον κ. ποσοστό αναπηρίας 50% και για δύο χρόνια. Συνεπώς, ο κ. δεν εμπίπτει πλέον στην κατηγορία των δικαιούχων. Ωστόσο, εξακολουθεί να μην καταβάλλεται το επίδομα βαριάς αναπηρίας σε κρατούμενους από την αρμόδια Διεύθυνση του Δήμου Άμφισσας, στους οποίους έχει αποδοθεί το απαιτούμενο για τη χορήγηση του επιδόματος ποσοστό αναπηρίας.

Το πρόβλημα της άρνησης χορήγησης του επιδόματος βαριάς αναπηρίας από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φωκίδας τέθηκε προς διερεύνηση από τον Συνήγορο του Πολίτη και στο παρελθόν, με την υπ' αρ. πρωτ. 4348/2004 αναφορά του κ. Σύμφωνα με το ιστορικό, ο κ. έλαβε ως κρατούμενος για πρώτη φορά το συγκεκριμένο επίδομα το 1995 κι έκτοτε χωρίς διακοπή από όλες τις υπηρεσίες πρόνοιας των ΝΑ, στις οποίες ανήκαν τα σωφρονιστικά καταστήματα που τον μετέφεραν. Στις αρχές του 2003, έπειτα από τη μεταγωγή του κ.σε φυλακή του Νομού Φωκίδας, η αρμόδια υπηρεσία υπενθύμισε με το υπ' αρ. πρωτ. 2034/19.6.2003 έγγραφο της Διεύθυνσης Υγείας Πρόνοιας, ΝΑ Φωκίδας, το ερώτημα που τέθηκε με το υπ' αρ. πρωτ. 2034/12.5.2003 έγγραφο της ίδιας υπηρεσίας, «αν κάποιος που κρατείται στη φυλακή μπορεί να επιδοτηθεί από το πρόγραμμα βαριάς αναπηρίας». Με το υπ' αρ. πρωτ. Π3α/Φ.32/Γ.Π.94034/17.11.2003 έγγραφο της Διεύθυνσης Προστασίας ΑΜΕΑ, ΥΥΚΑ, απαντήθηκαν άλλα ερωτήματα της ΝΑ Φωκίδας, όχι όμως το επίμαχο.

II. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΤΠ ΚΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στο πλαίσιο της διερεύνησης της υπ' αρ. πρωτ. 4348/2004 αναφοράς ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε το από 19.7.2004 έγγραφο στο ΥΥΚΑ, υποστηρίζοντας την επαναχορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας στον κ. από τη ΝΑ Φωκίδας.

Προφανώς κατανοώντας ότι κακώς δεν χορηγείτο το επίδομα βαριάς αναπηρίας στον κ. κι εν γένει δεν χορηγείται από όλες τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, απαντήθηκε με το υπ' αρ. πρωτ. Π3α/Φ.79/Γ.Π.74781/1.11.2004, υπογεγραμμένο από την τότε Γενική Διευθύντρια Πρόνοιας, ότι

«με την έννοια ότι οι φυλακισμένοι ασκούν ποινές στερητικές της ελευθερίας τους για παράβαση νόμου και συντηρούνται με έξοδα του Δημοσίου σε Δημόσια Ιδρύματα (Σωφρονιστικά Ιδρύματα) δημιουργήθηκε ένας προβληματισμός σχετικά με το αν οι συγκεκριμένοι μπορούν να ενταχθούν στο ανωτέρω πρόγραμμα.

Το Υπουργείο μας προκειμένου να διευθετηθεί το πρόβλημα που έχει προκύψει με τους φυλακισμένους που έχουν ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% και είναι ανασφάλιστοι ή έμμεσα ασφαλισμένοι, προτίθεται να προχωρήσει σε τροποποίηση της υπ' αρ. Γ4α/Φ.225/161/1989 (ΦΕΚ Β 108) σχετικής ΚΥΑ, ώστε να οριστούν πλέον σαφώς ως δικαιούχοι του επιδόματος βαριάς αναπηρίας και όσοι εκτίουν ποινή φυλάκισης».

Επειδή δεν υπήρξε καμία εξέλιξη στο θέμα, ακολούθησαν τα από 12.7.2007 και 28.5.2009 έγγραφα του Συνηγόρου του Πολίτη προς την ίδια Διεύθυνση του ΥΥΚΑ, τα οποία έμειναν αναπάντητα. Στο υπ' αρ. πρωτ. 167/29.1.2010 έγγραφο της Διεύθυνσης Υγείας-Πρόνοιας προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης αναφέρεται ότι «έχουν γίνει ερωτήματα στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Διεύθυνση Προστασίας ΑΜΕΑ από 12.5.2003 και εφεξής από την υπηρεσία μας σχετικά με το αναφερόμενο θέμα για το οποίο δεν έχουμε λάβει ακόμη απάντηση».

2. Για την αξιολόγηση της στάσης της Διοίκησης στο θέμα της χορήγησης επιδόματος αναπηρίας σε δικαιούχους που εκτίουν ποινή στερητική της ελευθερίας πρέπει να συνεκτιμηθούν και τα ακόλουθα, που προέκυψαν σε προγενέστερη των παρεμβάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη χρονική περίοδο:

- Σύμφωνα με το υπ' αρ. πρωτ. Γ3/2146/17.6.1988 έγγραφο της Διεύθυνσης Προστασίας Ηλικιωμένων του τότε Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων στο ερώτημα αν θα πρέπει να εξακολουθήσει η καταβολή του επιδόματος της βαριάς αναπηρίας σε άτομο που έχει κριθεί με βαριά αναπηρία και βρίσκεται ισόβια στη φυλακή, απαντάται
«ότι παρέλκει η περαιτέρω επιδότησή του, αφού ήδη τα έξοδα διαβίωσης έχουν αναληφθεί από το Δημόσιο, γεγονός που καθιστά ανεκπλήρωτη πλέον την κοινωνική αποστολή του προγράμματος».
- Σε σχετικό ερώτημα περιφερειακής υπηρεσίας (1991), το ΥΥΚΑ απάντησε πως άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να ενταχθούν σε προνοιακά προγράμματα επιδότησης, εφόσον έχουν τις σχετικές προϋποθέσεις και δεν εκτίουν ποινή σε ψυχιατρείο φυλακών.
- Σε συνέχεια ερωτήματος που υποβλήθηκε στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (3730/1998) εκδόθηκε η υπ' αρ. 60/1.2.1999 γνωμοδότηση του Α' Τμήματος, η οποία δεν έγινε δεκτή από τον Υπουργό Υγείας. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση αυτή, επιβεβαιώνεται η διάσταση σκοπού μεταξύ των προνοιακών ή νοσηλευτικών ιδρυμάτων και των σωφρονιστικών καταστημάτων και επισημαίνεται ότι η εποπτεία

ασκείται από διαφορετικά Υπουργεία (ΥΥΚΑ και Δικαιοσύνης, αντίστοιχα). Επιπροσθέτως, η διακοπή του επιδόματος χαρακτηρίζεται *δυσμενής πράξη της διοίκησης που δεν μπορεί να μην στηρίζεται σε ρητή διάταξη νόμου*. Βεβαίως προστίθεται ότι θα ήταν καλό να υπάρξει ρητή διάταξη για τη χορήγηση του επιδόματος σε φυλακισμένους, όπως στην Κ.Υ.Α. 1480/6.7.1981 για το χρηματικό βοήθημα των τυφλών που εκτίουν ποινή φυλακίσεως.

Η μειοψηφούσα άποψη στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση επισημαίνει ότι κατά την αληθή έννοια των σχετικών διατάξεων, η χορήγηση του επιδόματος προϋποθέτει *«...οι ανήκοντες στην παραπάνω κατηγορία να διαμένουν στην οικία τους, προϋπόθεση που δεν συντρέχει όταν κρατούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα, όπου τα έξοδα διαβίωσης καταβάλλονται από το Κράτος»*.

Η αρμόδια Δ/ση ΥΥΚΑ δεν προέβη σε καμία ενημέρωση των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων μετά τη μη αποδοχή της παραπάνω γνωμοδότησης από τον Υπουργό Υγείας. Επίσης, δεν επικαλέστηκε τη μη αποδοχή της θετικής υπέρ της χορήγησης του επιδόματος γνωμοδοτήσεως, σε ερώτημα που υπεβλήθη αργότερα.

III. ΚΡΙΣΙΜΟ ΖΗΤΗΜΑ

Από την επισκόπηση τόσο των στοιχείων της αναφοράς όσο και των συναφών με το θέμα εγγράφων που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη, αναδεικνύεται **ως κρίσιμο ουσιαστικό ερώτημα αν σύννομα ή όχι διακόπτεται ή απορρίπτεται από τη ΝΑ Φωκίδας η χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε δικαιούχους που εκτίουν ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης. Με άλλα λόγια, το ζήτημα εστιάζεται στο αν η κράτηση σε σωφρονιστικό κατάστημα εμποδίζει με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο τη χορήγηση επιδόματος αναπηρίας σε δικαιούχους, αν δηλαδή εξαιρείται η συγκεκριμένη κατηγορία δικαιούχων από τη χορήγησή του.**

Περαιτέρω, το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος δικαιούχος λάμβανε το επίδομα επί οκταετία από άλλη ΝΑ και δεν το λαμβάνει από τη ΝΑ Φωκίδας, **θέτει θέμα αποκατάστασης της ενιαίας καλής λειτουργίας των εμπλεκομένων υπηρεσιών, ιδίως στον ευαίσθητο τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη στη διοίκηση. Τούτο είναι αναγκαίο, κατ' αρχήν για να μη δημιουργούνται και κατόπιν ματαιώνονται προσδοκίες δικαιωμάτων στους πολίτες. Πολύ περισσότερο επιβάλλεται, για να επικρατεί ισονομία μεταξύ των φυλακισμένων που έχουν βαριά αναπηρία και η εκπλήρωση των δικαιωμάτων τους να μην εξαρτάται από την εκάστοτε ΝΑ, στην τοπική αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται το σωφρονιστικό κατάστημα που εκτίουν την ποινή τους τα άτομα με βαριά αναπηρία, και πλέον από τον Δήμο, στα όρια του οποίου βρίσκεται το σωφρονιστικό κατάστημα (βλ. Ν. 3852/2010 «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*» ΦΕΚ Α 87).**

IV. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σύμφωνα με την ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989 «*Ενοποίηση προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες*» (ΦΕΚ Β 108), άρθρο 1, αποφασίζεται η χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης σε ανασφάλιστα και έμμεσα ασφαλισμένα άτομα με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτήτως ηλικίας, τα οποία λόγω σοβαρής σωματικής, νοητικής ή ψυχικής ασθένειας ή αναπηρίας είναι ανίκανα για άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος με ποσοστό τουλάχιστον 67%, υπό τις προβλεπόμενες στα άρθρα 2 και 4 προϋποθέσεις.

Ειδικότερα σε σχέση με το υπό διερεύνηση θέμα κρίσιμο είναι το άρθρο 2 της ως άνω ΚΥΑ, όπου προβλέπονται ως προϋποθέσεις οι ακόλουθες:

- α. Τα ανασφάλιστα ή έμμεσα ασφαλισμένα άτομα να μην εμπíπτουν σε κάποιο από τα ειδικά προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες που εφαρμόζουν οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- β. Να μη λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση για τον ίδιο λόγο από το Δημόσιο ή από οποιαδήποτε άλλη πηγή (ασφαλιστικό οργανισμό-ταμείο κλπ), ίση ή μεγαλύτερη από το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που προβλέπει η απόφαση αυτή.
- γ. Να μην περιθάλπονται, με δαπάνες του Δημοσίου, ως εσωτερικοί ασθενείς ή τρόφιμοι σε Δημόσια Νοσηλευτικά ή Προνοιακά Ιδρύματα, αντίστοιχα, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του τριμήνου.

Στο άρθρο 5 παρ. 1 περ. δ. 4. ορίζεται η υποχρέωση του δικαιούχου να ειδοποιήσει αμέσως την αρμόδια υπηρεσία της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης σε περίπτωση περιθάλψης του αναπήρου σε ίδρυμα προνοιακό ή Νοσοκομειακό, αλλαγής του τόπου κατοικίας ή λήψης οικονομικής ενίσχυσης, σύνταξης, κλπ.

V. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

1. Σκοπός του επιδόματος βαριάς αναπηρίας είναι η εξασφάλιση των μέσων για την κάλυψη των συνδεδόμενων με την αναπηρία αυξημένων αναγκών διαβίωσης και περίθαλψης ατόμων με βαριά αναπηρία, που είναι ανασφάλιστα ή έμμεσα ασφαλισμένα και δεν λαμβάνουν ίση ή μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση για τον ίδιο λόγο από άλλη πηγή. **Λαμβανομένου υπόψη ότι το νοσηλευτικό ίδρυμα ή προνοιακό ίδρυμα παρέχει συνολική φροντίδα που ανταποκρίνεται και στις ειδικές ανάγκες που πηγάζουν από τη βαριά αναπηρία, ορίζεται η παραμονή του αιτούντα σε νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα ως αρνητική προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας.** Διότι μέσω των ιδρυμάτων αυτών το κράτος συμβάλλει άμεσα στην κάλυψη των ειδικών αναγκών των ατόμων με αναπηρία και ως εκ τούτου δεν συντρέχει ο λόγος που δικαιολογεί τη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας. Από τα νοσηλευτικά και προνοιακά ιδρύματα που παρέχουν περίθαλψη και κοινωνική φροντίδα, δηλαδή προστασία σε άτομα ή ομάδες, ανάλογα με τις ανάγκες τους κι εποπτεύονται από το ΥΥΚΑ, είναι όμως σαφές ότι διαφοροποιούνται τα σωφρονιστικά καταστήματα που αποτελούν χώρους έκτισης ποινής για

αξιόποινες πράξεις και υπάγονται στην εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. **Συνεπώς, οι κρατούμενοι σε σωφρονιστικά καταστήματα δεν συνιστούν εσωτερικούς ασθενείς ή τροφίμους σε δημόσιο νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα, με την έννοια του άρθρου 2 περ. γ ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989, με συνέπεια να μην συντρέχει η αρνητική για τη χορήγηση προϋπόθεση που τίθεται με τη διάταξη αυτή.**

2. Επιπροσθέτως, ο κοινωνικός σκοπός του επιδόματος δεν αναιρείται με τη χορήγησή του και σε δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή. Ακόμη και αν υποστηριχτεί ότι το σωφρονιστικό κατάστημα καλύπτει βασικές ανάγκες διαβίωσης και περίθαλψης, είναι δεδομένο ότι δεν στοχεύει ούτε διαθέτει τις υποδομές να καλύψει εξατομικευμένες ανάγκες που προκύπτουν από την αναπηρία. Συγκεκριμένα από τη διερεύνηση άλλης αναφοράς που έχει υποβληθεί στον Συνήγορο του Πολίτη έχει εντοπιστεί ως πρόβλημα το ζήτημα της απουσίας κρατικής μέριμνας για την ειδική μεταχείριση των κρατουμένων που παρουσιάζουν αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης. Εκτός του Νοσοκομείου Κρατουμένων ή άλλων νοσηλευτικών ιδρυμάτων η συνδρομή των εν λόγω κρατουμένων συνίσταται στην τακτική παρακολούθησή τους από το ιατρείο του καταστήματος και στην εθελοντική παροχή βοήθειας από συγκρατούμενους τους. Μάλιστα, στην περίπτωση που διερευνήθηκε, η εναπόθεση της εξυπηρέτησης συγκεκριμένου κρατούμενου για τις καθημερινές του ανάγκες σε άλλους κρατούμενους προκάλεσε προβλήματα στην ομαλή κοινή διαβίωση στον χώρο κράτησης, για την αντιμετώπιση των οποίων χρειάστηκε να επιληφθεί και το Πειθαρχικό Συμβούλιο του Καταστήματος. Στον βαθμό λοιπόν που δεν υπάρχει κρατική μέριμνα για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών διαβίωσης των ατόμων με βαριά αναπηρία και δεν υφίστανται κατ' ανάγκη σχέσεις αμοιβαιότητας μεταξύ τους, οι κρατούμενοι έχουν ανάγκη από πόρους για να βελτιώσουν πχ τη διατροφή τους ή και, ενδεχομένως, να ανταποδώσουν τη συνδρομή άλλων.

3. Περαιτέρω, με την ακολουθούμενη διοικητική πρακτική της άρνησης χορήγησης του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε κρατούμενους εγγράφεται στο στάδιο της έκδοσης της διοικητικής πράξης, πέραν των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 προϋποθέσεων, κι εκείνη της μη κράτησης σε φυλακή ή σωφρονιστικό ίδρυμα. Η άρνηση ή η διακοπή χορήγησης του επιδόματος αναπηρίας στις περιπτώσεις αυτές στερείται ερείσματος σε ρητή διάταξη στη σχετική ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989 και ως εκ τούτου αντίκειται στην αρχή της νομιμότητας που υποχρεώνει τη Διοίκηση να προβαίνει μόνο στις ενέργειες που προβλέπονται ή επιτρέπονται από θεσπισμένους κανόνες δικαίου. Πέραν τούτου, λόγω του επαχθούς της χαρακτήρα, η άρνηση ή η διακοπή χορήγησης χωρίς νομικό έρεισμα αντιβαίνουν και στην αρχή προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη στη διοίκηση που επιτάσσει την αποχή των δημοσίων νομικών προσώπων από τη βλάβη των εννόμων συμφερόντων ή δικαιωμάτων του διοικουμένου, αλλά και στην αρχή της χρηστής διοίκησης που επιβάλλει στα διοικητικά όργανα, κατά την εφαρμογή των σχετικών με τις αρμοδιότητές τους διατάξεων, να αποφεύγουν τις ανεπιεικείς και απλώς δογματικές ερμηνευτικές εκδοχές και να επιδιώκουν την προσαρμογή των κανόνων δικαίου προς τις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και απαιτήσεις.

4. Τέλος, προβληματική υπό το πρίσμα της αρχής της νομιμότητας, της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του πολίτη στη διοίκηση και της χρηστής διοίκησης είναι η αντιφατική στάση των εμπλεκόμενων δημοσίων υπηρεσιών, τόσο των επιτελικών του ΥΥΚΑ όσο και των περιφερειακών των κατά τόπον αρμόδιων ΝΑ απέναντι στο θέμα της χορήγησης επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε έγκλειστους σε σωφρονιστικά καταστήματα. Ενώ στην πορεία φάνηκε να μεταστράφηκε η στάση του ΥΥΚΑ προς το θετικότερο και προαναγγέλθηκε νομοθετική ρύθμιση (2004), δεν υπήρξε έκτοτε επίσημη τοποθέτηση ούτε στα έγγραφα του Συνηγόρου του Πολίτη ούτε κι έναντι της ΝΑ Φωκίδας. Επιπλέον, δεν ακολουθείται ενιαία πρακτική ως προς τη χορήγηση από την πλευρά των καθ' ύλην αρμόδιων Διευθύνσεων των τέως Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, ακόμη και όταν πρόκειται για τον ίδιο δικαιούχο.

VI. ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣτΠ

Σε συνέχεια των παραπάνω, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής κι ελεγκτικής αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη θεωρούμε επιτακτική την ανάγκη να αποκατασταθεί η νομιμότητα με την ενιαία εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας από τις κατά τόπον αρμόδιες αρχές, η οποία, στερουμένης αντίθετης ρητής διάταξης, δεν αφήνει περιθώριο διαφορετικής ερμηνείας προς την κατεύθυνση της μη χορήγησης της οικονομικής ενίσχυσης βαριάς αναπηρίας σε δικαιούχους που εκτίουν ποινή εγκλεισμού. Αν και δεν ταυτίζεται η οικονομική ενίσχυση σε άτομα με βαριά αναπηρία με το χρηματικό βοήθημα σε τυφλούς, αναφέρουμε, ωστόσο, προς επίρρωση, λόγω των κοινών σημείων που παρουσιάζουν τα εν λόγω επιδόματα τόσο ως προς τον σκοπό της χορήγησης όσο και ως προς τις προϋποθέσεις και τις κατηγορίες δικαιούχων, ότι έγινε δεκτό και πλέον προβλέπεται ρητά (άρθρ. 3 παρ. 2 ΥΑ 1480/1981, ΦΕΚ Β 457) πως οι τυφλοί που εκτίουν ποινή στερητική της ελευθερίας δεν εξαιρούνται από τη χορήγηση της αντίστοιχης οικονομικής ενίσχυσης.

Λόγω της επί μακρόν εκκρεμότητας του ζητήματος, παρακαλούμε ιδιαίτερα για τις ενέργειες και τις απόψεις του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης το συντομότερο δυνατό, ώστε να διασκεδαστεί η εντύπωση της απροθυμίας των υπηρεσιών του ΥΥΚΑ να συνεργαστούν με τον Συνήγορο του Πολίτη. Επισημαίνουμε σχετικά ότι πέραν του υπ' αρ. πρωτ. Π3α/Φ.79/Γ.Π.74781/1.11.2004 εγγράφου της Διεύθυνσης Προστασίας ΑΜΕΑ, Τμήμα Α, ΥΥΚΑ, προς τον Συνήγορο του Πολίτη, με το οποίο δηλωνόταν η πρόθεση του ΥΥΚΑ να προχωρήσει σε τροποποίηση της υπ' αρ. Γ4α/Φ.225/161/1989 ΚΥΑ, ώστε να οριστούν σαφώς ως δικαιούχοι του επιδόματος βαριάς αναπηρίας και όσοι εκτίουν ποινή φυλάκισης, δεν έχουν απαντηθεί τα από 12.7.2007 και 28.5.2009 έγγραφα της Ανεξάρτητης Αρχής προς τη Διεύθυνση Προστασίας ΑΜΕΑ ούτε το από 13.7.2010 έγγραφο προς την τότε Υφυπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κα Γεννηματά, ενώ εκκρεμεί και η αναγγελθείσα τροποποίηση της επίμαχης ΚΥΑ προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης της χορήγησης του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε άτομα που εκτίουν ποινή φυλάκισης.

Προσβλέποντας στις ενέργειές σας, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε διευκρίνιση ή συνεργασία.

Με τιμή,

Καθηγήτρια Καλλιόπη Σπανού

Συνήγορος του Πολίτη